

Jadwiga Kołpak

Wiktor Małski. *Wyścig do rzeki Dan*. Warszawa 1974 ss. 142. Książka i Wiedza.

Pobyty Tadeusza Kościuszki w Stanach Zjednoczonych Ameryki trwały 8 lat (1776-1784). Ten okres życia Naczelnika nie doczekał się wielu opracowań. Liczniejsze są prace traktujące o jego latach młodości, przed wyjazdem za Ocean. Bez porównania też bogatsza jest literatura zajmująca się działalnością Kościuszki jako przywódcy powstania 1794 r. W okresie powojennym ukazała się właściwie tylko jedna obszerniejsza pozycja na temat pobytu Kościuszki w Ameryce. Jest to studium pt. *Działalność T. Kościuszki jako inżyniera wojskowego w wojnie o niepodległość USA*, opublikowane na łamach czasopisma „Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej” (1:1954 s. 321-338) przez L. Tyszyńskiego. Natomiast w powojennych opracowaniach biograficznych można znaleźć tylko fragmenty dotyczące pobytu Kościuszki w Ameryce.

Ponadto istnieje oczywiście duża liczba opracowań bardziej szczegółowych, wszystko to jednak nie znajduje się w bezpośrednim zasięgu polskiego czytelnika, jak np. dzieło M. Haimana *Kościuszko in the American Revolution*, wydane w Nowym Jorku w 1943 r. Praca ta — mająca charakter źródłowy — nie doczekała się jeszcze tłumaczenia na język polski.

Praca Wiktora Małskiego *Wyścig do rzeki Dan* poświęcona jest właśnie okresowi pobytu Kościuszki w Stanach Zjednoczonych, a ściślej mówiąc, mało znanemu fragmentowi jego życia na przełomie 1780/81 r. Kościuszko był wówczas naczelnym inżynierem wojskowym Armii Południe. Odegrał on istotną rolę w ratowaniu wojska Morgana-Greene'a przy przeprawie przez Yadkin (rzeka w pobliżu Guilford). Kościuszko bowiem znajdował się w sztabie Greene'a i prowadził oddział zwiadowczy. Przyczynił się w sposób zasadniczy do uratowania amerykańskiej Armii Południe przed brytyjskimi garnizonami. W dn. 14 XII 1782 r. wkroczył na czele oddziałów amerykańskich do ostatniego brytyjskiego punktu oporu na południu Stanów — Charlestonu.

Postać i rola Tadeusza Kościuszki ukazane są na tle fragmentu wojny o niepodległość Stanów południowych i Północnej Karoliny.

Reasumując należy stwierdzić, iż książka ma charakter popularno-naukowy. Zawiera kilka ciekawych map obrazujących przebieg ważniejszych bitew.